

Perinnepukua puikoilla *Rova-kirjoneulekuvion suunnitteluprosessi*

Elina Luiro

Sana rova merkitsee kivikkoista, harva-metsäistä harjua ja juontuu saamenkielistä roavvi-sanasta, josta myös Rovaniemi on saanut nimensä (Häkkinen, 2004; Sadeniemi, 1980). Rova-kirjoneulekuvioni mukaillee harjujen ja rakkamaiden rytmisyyttä ja ammentaa inspiraationsa myös Rovaniemen naisten kansallispuvun hamekankaasta tummansinisine pohjineen ja värikkäine raitarytmeineen. Mukana on myös häivähdys perinnepuvun tykkimyyssyn ornamenttiikkaa. Tarkastelen tässä visuaalisessa esseessäni Rova-kuvion suunnitteluprosessia paikan, materiaalin ja kulttuurisen jatkuvuuden näkökulmista.

Juuret ja juhlapuku

Olen syntyjäni rovaniemeläinen, ja Rovaniemen naisten kansallispuku on minulle tuttu lapsuuteni ja nuoruuteni juhlatilaisuuksista, juurtuneena osaksi pohjoista kulttuuriperintöäni ja estetiikkaani. Suunnitteluprosessini aluksi perehdyin Rovaniemen puvun historiaan ja erityisesti sen kauniin, juhlanan hamekankaan kudottujen raitojen vaihteluun.

Nykyisin käytössä oleva Rovaniemen naisten puku julkaistiin vuonna 1953, ja sen kokosi Tyyni Vahter Rovaniemen Kalevalaiset Naiset ry:n ja Kansallismuseon toimeksiannosta. Hamekankaan värit ja raidat Vahter suunnitteli yhdistelemällä kahta kangasmallia: Museoviraston kokoelmasta löytynyttä, 1700-luvulla Rovaniemellä eläneen emäntä Susanna Junkkaran hamekangasta sekä Rovaniemen vanhemman puvun hamekangasta, joka puo-

▲ **KUVA 1.** Rova-tuubihuivi. Valokuva: Elina Luiro, 2026.

▲ **KUVA 2.** *Elonkertaista*-kirjan kannessa Alli Tourin akvarelli Rovaniemen naisten kansallispuvusta ja luonnoslehtiössä puuväritutkielmiani hameen raidoituksesta. Valokuva: Elina Luiro, 2025.

▲ **KUVA 3.** Rovaniemi-huivin kudontaa Taito Lapin kangaspuilla. Valokuva: Elina Luiro, 2025.

▲ **KUVA 4.** Kuva lapsuudestani, isovanhempieni Pikku-Kulusjärven tilalta. Valokuva: Martta Alatervo, 1986.

lestaan pohjautui Yliruokasen talosta peräisin olevaan kuosiin (Ylimartimo & Rahikainen, 2018). Kansallispuvun raitojen merkitys on näin enemmän kuin vain koristeellinen, sillä ne kantavat mukanaan kerrostuneita tarinoita ja paikallista historiaa.

Alli Tourin akvarelli *Elonkertaista*-teoksen (Ylimartimo & Rahikainen, 2018) kannessa tuo eloisasti esiin puvun tunnuspiirteitä ja hamekankaan värimaailmaa: tummansinisellä pohjalla vuorottelevat raitaryhmät vihreän, keltaisen, valkoisen ja punaisen eri sävyissä (kuva 2). Myös pukuun kuuluvaa vyötaskua koristaa hameesta tuttu raita, ja asukonaisuutta täydentävät valkoinen esiliina, tummansininen verkaliivi sekä kermanvaalealla silkillä päällystetty tykkimyssy sinisin kasviaihein.

Rovaniemen naisten kansallispuku on nykyisin nähtävissä pääasiassa juhlatilaisuuksissa ja kansantanssiesitysten yhteydessä, eikä se elä arjessa samalla tavoin kuin esimerkiksi saamenpuku. Sen säilymistä tukevat dokumentaatio, opetustoiminta sekä puvun osien ja tarvikepakettien valmistus tilauksesta (ks. esim. Suomen Perinnetekstiilit Oy, n.d.). Juuri tästä syystä puku avautuukin kiinnostavana lähtökohtana nykytulkinnalle, jossa perin-

nettä voi lähestyä tekemisen, materiaalikokeilujen ja henkilökohtaisten tulkintojen kautta.

Paikka ja perinne nykymuotoilijan silmin

Syventyessäni Rovaniemen naisten puvun historiaan kiinnostuin myös siitä, miten pukua on tullut nykyajassa. Osallistuin Taito Lapin järjestämälle kudontaleirille, jossa pääsin kangaspuilla kutomaan paikallisten tekstiilisuunnittelijoiden Karoliina Erkinjuntin ja Marjo Hiilivirran ideoiman Rovaniemi-huivin valmiin huiviloimen avulla (kuva 3). Rovaniemi-huivi ei ole virallinen osa kansallispukua, mutta se kauniisti toistaa puvun hamekankaan raitarytmiä ja väritystä, ja huivin kutomisen myötä tunsin myös rakentavani vahvempaa yhteyttä kotiseutuni käsityöperintöön. –Onhan kangaspuilla tekstiilien kutominen kuulunut molempien isoäitieni taitoihin, ja äitini lapsuudenkodin tekstiilejä valmistettiin vielä 1970-luvulla omien lampaiden villoista. Myös omat lapsuuden muistoni isovanhempieni kesälampaista kytkeytyvät näin luontevaksi osaksi omaa suhdettani villaan (kuva 4).

Oma villaan ja neuleisiin liittyvä historiani sitoutuu myös konkreettisesti pohjoiseen elintapaan ja

◀ **KUVA 5.** Projektitiimin tapamisessa kirjoneulonnan teknikoiden opetusta: kaavioiden luenta, värin vaihto ja langan kuljetus neuleen nurjalla puolella, sekä kirjoneulonnan perinteisiin tutustumista. Valokuva: Tatiana Kravtsov, 2025.

▼ **KUVA 6.** Projektitiimi Ounasvaaralla laavuretkellä, keskustelemassa neulesuunnittelusta ja jakamassa neulontaan liittyviä kokemuksiaan. Valokuva: Tatiana Kravtsov, 2025.

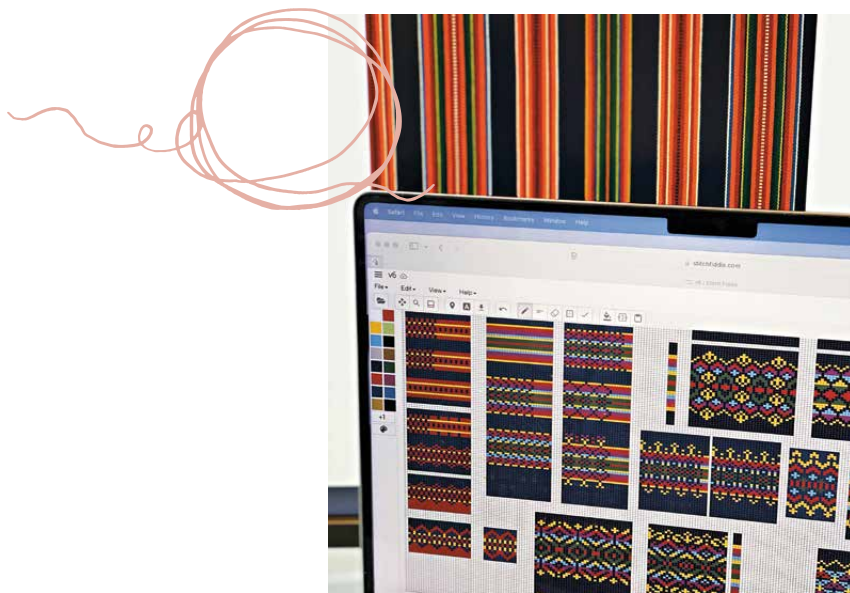

olosuhteisiin: ympäristömme on suurimman osan vuotta kylmä ja kesämme lyhyt, ja pitkään kylmään vuodenaikaan villavaatteet ja asusteet ovat olleet osa arkipukeutumista. Neulomisen, tai rovaniemäläisittäin “kutomisen”, perinne on kulkenut erityisesti äidin puolen suvussani, ja itse kudotuilla villasukilla sekä lapasilla on myös ilahdutettu sukulaisia ja ystäviä niin merkkipäivien lahjoina kuin joulu-muistamisina.

Oma kipinäni neulomiseen syttyi kuitenkin vasta aikuisena, 2020-luvun taitteessa voimistuneen neulebuumin myötä. Lasta odottaessani löysin neulebloggerien ja -vloggaajien kiehtovan maailman, ja

niin sanottu neuloosi valtasi minutkin. Ihastuin islantilaisen Ístexin Léttlopi-langan luonteikkuteen ja laajaan luonnonläheiseen värikarttaan, ja ensimmäisen Riddari-villapaitani myötä opettelin kirjoneulonnan kielen.

Rovaniemi, kahden joen risteämässä sijaitseva synnyinkaupunkini, on ollut kautta historiansa monien kulttuurien kohtaamispaikka. Paikallista neulemaisemaa ovat rakentaneet niin Pohjanmaalta saapuneet kuin ruotsalaisten ja norjalaisien neuletöiden sekä saamelaisen *duodjin* sisältämät värit ja kuviot, siinä missä nykyisin kotimaisten ja kansainvälisten neulesuunnittelijoiden digitaal-

▲ **KUVA 7.** Kuviokertojen luonnostelua Stitch Fiddle -ohjelmalla. Valokuva: Elina Luiro, 2025.

▲ **KUVA 8.** Neulomiani koetilkkuja. Valokuva: Elina Luiro, 2025.

listen kanavien kautta helposti saavutettavat neulemallit. Suunnittelussani olen saanut vaikutteita sukuni lisäksi useista skandinaavisista kirjoneuletyyleistä sekä erityisesti Färsaarten rikkaasta neuleperinteestä, jonka kuvioihin ja tekniikoihin pääsin VillaInno-hankkeen benchmarking-matkalla syventymään. Rova-kuvio asettuu näin osaksi sekä paikallisen käsityöperinteen että laajemman pohjoismaisen perinteen jatkumoa. Elävään kulttuuriperintöön ja käsityökulttuureihin liittyikin mahdollisuus esimerkiksi neulekuvioiden omaksumiseen ja muokkaamiseen osana kulttuurien välistä vuorovaikutusta (Huhmarniemi, 2021).

VillaInno-hankkeen asiantuntijana ja projektiopintoja ohjaavana yliopisto-opettajana olen voinut myös jakaa kirjoneulonnan osaamistani sekä paikallistuntemustani niin Rovaniemelle muualta muuttaneille kollegoilleni kuin opiskelijoilleni, ja yhteisten tapaamisten myötä olen päässyt myös oppimaan uutta heidän neuleperinteistään (kuvat 5–6). Jokela ja Huhmarniemi (2025) liittävätkin arktiseen taiteeseen – johon perinne- ja taidekäsityö lukeutuvat – myös perinteiden uudistuvan jatkuvuuden ja yhteisöllisyyden, sekä toisaalta peräänkuuluttavat myös ei-alkuperäiskansoihin luettavan pohjoisen väestön taiteen ja kulttuurin tunnistamista ja tukemista osana kulttuurisen kestävyys-

den rakentumista ja Lapin elinvoimaisuuden ylläpitämistä.

Digitaalisia luonnoksia ja käsin kudottuja mallitilkkuja

Perehdyttyäni Rovaniemen puvun historiaan aloin hahmotella puuväreillä paperille luonnostellen hamekankaan raitarytmejä, samalla pohtien, kuinka kuusin rytmiä ja juhlavuutta voisi tulkita kirjoneuleen muotoon (kuva 2). Siirryin pian jatkaamaan suunnittelutyötä digitaalisesti, sillä tietokoneella värien vaihtaminen ja kuviokertojen monistaminen sujui nopeasti ja helpotti kokonaisuuden hahmottamista. Kokeilin suunnittelua Excelissä ja Illustratorissa, mutta neulesuunnitteluun tarkoitettu työkalut osoittautuivat toimivimmiksi ja työkalukseni valikoitui Stitch Fiddle -ohjelma (kuva 7).

Jatkoin suunnittelua neuleohjelmalla kokeillen erilaisia kuvioaihiota ja värijärjestyksiä. Tavoitelin digitaalisessa luonnostelussani kansallispuvun juhlovaa olemusta, mutta samalla halusin tehdä Rova-kuviosta helposti neulottavan. Testasin ideoitani useilla neulotuilla koetilkkuilla, kunnes kuvioni värisommittelu, muodot ja mittasuhteet tuntuivat tasapainoisilta ja yhteensopivilta käyttämäni villalangan vahvuuden kanssa (kuva 8).

▲ **KUVA 9.** Pohjolanpässin gotlanninlampaan lankavyyhtien värikirjoa. Valokuva: Elina Luiro, 2025.

▲ **KUVA 10.** Rova-tuubihuivin neulontaa: puikoilla Pohjolanpässin karstalanka sävyssä *Pumpkin Orange*. Valokuva: Elina Luiro, 2025.

Materiaalit ja tekniikat

Rova-kuvion väriraitojen langaksi valikoitui Lammaspuoti Pohjolanpässin sataprosenttinen gotlanninlampaan karstalanka, jonka villa on peräisin Tornioista, Jokirannan lammastilalta. Langan eloisat, käsin värjätyt sävyt vastasivat hyvin Rovaniemen kansallispuvun hamekankaan raitojen väritystä (kuva 9). Kuvio kaipasi kuitenkin syvän tummansinistä pohjaa, jota ei tuolloin ollut Pohjolanpässin langoista saatavilla. Fuusiokulttuurien hengessä yhdistin rohkeasti kokeillen suomalaisen lähilangan islantilaiseen Léttlopiin, jolloin näiden kahden langan erilaiset luonteet loivat kiinnostavan kontrastin: gottilangan silkkinen kiilto erottuu kauniisti Léttlopin rouhean pinnan rinnalla, luoden yleistä tuntua.

Islanninlampaan kaksikerroksisesta villasta – pehmeämmästä aluskarvasta ja pidemmästä, vahvemmassa päällikarvasta – kehrätty lanka on hyvin kosteutta ja tuulta pitävää, soveltuen erityisesti ulkona pidettäviin neuleisiin. Gotlanninlampaan villa puolestaan on pitkää ja lasimaisempaa, ja siitä valmistettu neule kevyemmin laskeutuvaa. Näitä kahta yhdistäessäni havaitsin myös, kuinka islantilainen lanka antoi neuleelleni sopivan ryhdikkään pohjarakenteen.

Koetilkkujen pohjalta muokkasin Rova-kuvioitani niin, että lopullisessa kuviossa käytetään vain kahta väriä kerrallaan ja pitkiä langanjuoksuja syntyy harvoin. Näin kuvio on helposti myös aloittelevan kirjoneulojan neulottavissa. Mallityönä toteutin kuviosta Rova-tuubihuivin, jonka neuloin pyöröpuikoilla suljettuna neuleena (kuvat 1, 10). Tuubihuivin neulontaohje löytyy tämän julkaisun lopusta.

Käsityö hyvinvoinnin lähteenä ja kulttuurisen jatkuvuuden tilana

Rova-kirjoneulekuvioni julkaistiin VillaInno-hankkeen loppunäyttelyssä osana *Patterns Between Cultures* -kokonaisuutta (kuva 11). Näyttelyssä saatu palaute oli kannustavaa, ja yhteys Rovaniemen kansallispukuun tunnistettiin. Hyvä vastaanotto rohkaisi pohtimaan uusia sovelluksia, kuten kuvion sovittamista ohuemmille langoille tai vaikkapa neuletakkiin.

Jo muutamia vuosia neuloneena olen myös tunnistanut neulomiseen ja käsitöihin liittyvät hyvinvointivaikutukset: villalangan juoksutus sormien lomassa sekä neulekaavion seuraamiseen ja neulomisen rytmiin uppoutuminen luovat keskittyneen tilan, jossa ajatukset lepäävät. Neulojan taitojen ja neulehtävän haastavuuden sopivasti kohda-

▲ **KUVA 11.** Kirjoneulemallit esillä Villainno-hankkeen *Patterns Between Cultures* -näyttelyssä Galleria Kopiossa Lapin yliopistolla. Valokuva: Elina Luiro, 2025.

tessa kokemus *flowsta* on myös mahdollista tavoittaa, jolloin neule tuntuu syntyvän kuin itsestään. Omin käsin valmistuvan työn näkeminen tuottaa ennen kaikkea iloa ja onnistumisen kokemuksia, joita on luontevaa jakaa myös tutun neulepiirin kanssa. Neulomiskulttuurin tulevaisuutta ajatellen arvelenkin, että käsin tekemiseen liittyvän hyvinvointivaikutuksen ja *made by human* -esineiden arvostus tulee kasvamaan tekoälyavusteisen suunnittelun yleistyessä. Käsin tehdyt neuleet kantavat mukanaan tarinoita ja taitoa, mitä ei voi automatisoida.

Rova-kuvio ei olekaan lopulta vain oma suunnitteluprosessini vaan osa laajempaa yhteisöllistä jatkumoa. VillaInno-hankkeen aikana jaetut neuleperinteet – aina yöyriäisistä villapaidoista meksikolaiseen kehyskudontaan – tuovat näkyväksi sen, kuinka käsityökulttuurit elävät vuorovaikutuksessa. Lähilangoilla kuvioitu Rova punoo yhteen paikan ja perinteen ajalliset kerrostumat rakentaen kulttuurista ylpeyttä ja jatkuvuutta pohjoisessa.

Lähteet

- Huhmarniemi, M. (2021). Arctic craftivism and revitalisation of crafting. *IN-Visibilidades*, (15), 54–63. <https://doi.org/10.24981/16470508.15.6>
- Häkkinen, K. (2004). *Nykysuomen etymologinen sanakirja*. WSOY.
- Jokela, T., & Huhmarniemi, M. (2025). Arktinen taide avauksena kulttuuriseen kestävyysmurrokseen. *Kulttuuripolitiikan tutkimuksen vuosikirja*, 8(1), 27–48. <https://doi.org/10.17409/kpt.145550>
- Sadeniemi, M. (toim.). (1980). *Nykysuomen sanakirja: Osa 4, O–R*. WSOY. (Digitaalinen näköispainos, Kotimaisten kielten keskus, 2021). https://kaino.kotus.fi/ns/Nykysuomen_sanakirja_4_O-R.pdf
- Suomen Perinnetekstiilit Oy. (N.d.). *Rovaniemen naisten kansallispuku*. <https://vuorelma.net/tuote-osasto/kansallispuvut/naisten-puvut/rovaniemi-naisten-puku/>
- Ylimartimo, S., & Rahikainen, P. (2018). *Elonkeraista: Rovaniemen Kalevalaiset Naiset 70 vuotta – täyttä vauhtia tätä päivää perinteen eväin*. Rovaniemen Kalevalaiset.